

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย

โครงการชุมชนรักษาสีสิ่งแวดล้อม กรณีศึกษาเรื่องขยะมูลฝอยของชุมชนไทลื้อ อำเภอค้อยสะเกิด จังหวัดเชียงใหม่ มีจุดประสงค์หลัก คือ การสร้างตระหนัก และความรู้ให้กับประชาชนในชุมชนไทลื้อ จนนำไปสู่การเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมเพื่อจัดการปัญหาขยะมูลฝอยในพื้นที่ชุมชนไทลื้อได้อย่างยั่งยืนต่อไป ในส่วนของบทที่ 5 นี้จะเป็นการสรุปผลการวิจัย โดยเนื้อหาจะประกอบด้วย สรุปผลการวิจัย, อภิปรายผลการวิจัย, และข้อเสนอแนะในการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาบริบทชุมชนของชุมชนไทลื้อ บ้านเมืองหลวงใต้ มีปริมาณขยะมูลฝอยเฉลี่ยวันละประมาณ 359.4 กิโลกรัม องค์ประกอบของขยะมูลฝอยส่วนใหญ่เป็นขยะมูลฝอยอินทรีย์ร้อยละ 52.9 การจัดการจะทำได้โดยการจ้างบริษัทเอกชนเข้ามาเก็บขนโดยชาวบ้านจะนำขยะมูลฝอยของตนเองใส่ถุงแล้วนำมาวางไว้บริเวณหน้าบ้าน ในส่วนของบริบทของชุมชนที่เกี่ยวกับความรู้ความและความตระหนัก พบว่า ประชาชนในชุมชนไทลื้อมีความตระหนักเกี่ยวกับปัญหาขยะมูลฝอยอยู่ในระดับมากอยู่แล้ว แต่ในส่วนของความรู้ความเข้าใจยังมีอยู่ในระดับน้อยในหลายประเด็น รวมทั้งพฤติกรรมที่ยังไม่สนับสนุนการจัดการขยะมูลฝอยมากเท่าที่ควร หลังจากผ่านกิจกรรมการสร้างความรู้แล้วให้ประชาชนในชุมชนไทลื้อมีความรู้เกี่ยวกับการแก้ปัญหาขยะมูลฝอยสูงมากขึ้น จนนำไปสู่รูปแบบการจัดการปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชนไทลื้อซึ่งประกอบด้วย การแสวงหาแนวทางการเลือกแนวทางที่เหมาะสมกับชุมชนไทลื้อ การวางแผนการดำเนินกิจกรรม และการดำเนินกิจกรรมรวมทั้งการติดตามประเมินผลร่วมกัน โดยกิจกรรมที่ชุมชนไทลื้อเลือกเพื่อช่วยในการแก้ปัญหาขยะมูลฝอยได้แก่ กิจกรรมการรณรงค์หมักชีวภาพจากขยะอินทรีย์ในครัวเรือน, กิจกรรมการทำปุ๋ยหมักชีวภาพในครัวเรือน, กิจกรรมการทำปุ๋ยหมักในชุมชน, กิจกรรมการนำเศษอาหารไปเลี้ยงสัตว์ และกิจกรรมการใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติก โดยผลการดำเนินกิจกรรม พบว่า สามารถลดปริมาณขยะมูลฝอยในชุมชนได้ร้อยละ 41.27 โดยกิจกรรมการทำน้ำหมักชีวภาพลดขยะมูลฝอยได้ร้อยละ 17.20 ปุ๋ยหมักชีวภาพลดได้ร้อยละ 19.00 การเลี้ยงสัตว์ด้วยมูลฝอยอินทรีย์ลดได้ร้อยละ 4.90 การใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติกสามารถลดขยะมูลฝอยได้ร้อยละ 0.17 โดยกิจกรรมที่ให้ผลตอบแทนทางด้านเศรษฐศาสตร์มากที่สุดคือ การใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติก รองลงมาคือ การเลี้ยงสัตว์ด้วยมูลฝอยอินทรีย์ การทำปุ๋ยหมักชีวภาพ และการทำน้ำหมักชีวภาพ ตามลำดับ

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยพบว่ามีความสอดคล้องกับการศึกษากรมควบคุมมลพิษ (2547) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการเสริมสร้างขีดความสามารถของท้องถิ่นในการคัดแยกและใช้ประโยชน์ของเสีย (ลุ่มน้ำปิง) ในพื้นที่ตำบลหนองป่าครั่ง และตำบลยางเนิ้ง ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองป่าครั่งสามารถนำมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ได้ประมาณร้อยละ 23.60 ของปริมาณมูลฝอยทั้งหมด ซึ่งการนำมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ได้มาจาก กิจกรรมการทำปุ๋ยหมักอินทรีย์, กิจกรรมการทำน้ำหมักชีวภาพ, กิจกรรมธนาคารขยะรีไซเคิล และกิจกรรมการเลี้ยงสัตว์ด้วยมูลฝอยอินทรีย์ โดยกิจกรรมการทำปุ๋ยหมักอินทรีย์สามารถนำมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ได้มากที่สุดคือ ประมาณวันละ 227.10 กิโลกรัม หรือประมาณร้อยละ 11.50 ของปริมาณมูลฝอยทั้งหมด ในส่วนของ ตำบลยางเนิ้ง สามารถนำมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ได้ประมาณร้อยละ 22.80 ของปริมาณมูลฝอย ทั้งหมดของพื้นที่นาร่อง แต่เนื่องจากพื้นที่ศึกษาชุมชนไทลื้อบ้านเมืองหลวงใต้ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ เป็นพื้นที่เล็กและมีประชากรจำนวนน้อย จึงสามารถลดปริมาณขยะได้น้อยกว่าพื้นที่ตำบลหนองป่าครั่งและตำบลยางเนิ้ง ส่วนแนวคิดการมีส่วนร่วมที่ได้กล่าวไว้ว่าการมีส่วนร่วมหมายถึง กระบวนการของการพัฒนา หรือการแก้ปัญหาโดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา ตั้งแต่เริ่มจนถึงสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีในท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตาม ประเมินผลรวมทั้งการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ โดยโครงการพัฒนาดังกล่าว จะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งจากหลักการดังกล่าวคณะผู้วิจัยจึงได้กำหนดกิจกรรมต่าง ๆ ขึ้นเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วม ซึ่งได้แก่กิจกรรมส่งเสริมการคัดแยกขยะและการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอย โดยกิจกรรมการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอยนั้น คณะผู้วิจัยได้เลือกกิจกรรมดังต่อไปนี้ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยกิจกรรมการสร้าง ความตระหนักให้กับชาวบ้านในชุมชน ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมย่อยลงไปอีก คือกิจกรรมเริ่มต้นจากการละลายพฤติกรรม กิจกรรม Time Line “อดีตคือความฝัน ปัจจุบันคือความจริง” กิจกรรมการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอย และกิจกรรมความคาดหวังและความต้องการในการจัดการกับปัญหาขยะมูลฝอย จนนำไปสู่การได้มาซึ่งรูปแบบการแก้ปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชนซึ่งกิจกรรมดังกล่าว

ส่วนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) นั้นเป็นการร่วมกันดำเนินกระบวนการวิจัยโดยผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ ทั้งที่เป็นชาวบ้านและนักพัฒนา กับผู้วิจัยภายนอก เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสภาพความจริงของสังคมนั้น ซึ่งกิจกรรมการดำเนินงานโครงการชุมชนรักษาสีงแวดลอมนี้ ได้มีการดำเนินกิจกรรมที่มีความสอดคล้องกับหลักการวิจัยแบบมีส่วนร่วม โดยเป็นการประสานงานระหว่างคณะผู้วิจัย ประชาชน ชาวบ้านที่เข้าร่วมโครงการ และวิทยากรผู้ให้ความรู้ ซึ่งเป้าหมายของการวิจัยแบบมีส่วนร่วมนั้น ชาวบ้านชุมชน ต้องได้รับการศึกษาเพิ่มมากขึ้น และประชาชนได้รับการแก้ไขปัญหา ผู้ด้อยโอกาสมีโอกาสมากขึ้นการจัดสรรทรัพยากรต่างๆ มีงานวิจัยและพัฒนาที่ได้เรียนรู้จากชุมชน ได้ประสบการณ์การทำงานร่วมกับชุมชน และผลงานวิจัย

ที่ได้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทันที ซึ่งทั้งจากหลักการการมีส่วนร่วมของประชาชนและการวิจัยแบบมีส่วนร่วมนั้น ล้วนแต่มีความสอดคล้องกับงานวิจัยที่คณะผู้วิจัยได้เน้นการมาแล้วทั้งสิ้น และแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนนั้น คณะผู้วิจัยได้นำมาปรับใช้กับโครงการวิจัยดังกล่าว โดยสามารถแยกแยะองค์ประกอบของขยะออกเป็นแต่ละประเภท และสามารถนำหลักการดังกล่าวไปใช้แก้ปัญหาขยะมูลฝอยของชุมชนไทยลื้อได้ โดยคณะผู้วิจัยได้เลือกกิจกรรมการทำน้ำหมักชีวภาพ การทำปุ๋ยหมักชีวภาพชุมชน และการทำปุ๋ยหมักชีวภาพครัวเรือน การเลี้ยงสัตว์ด้วยมูลฝอยแอมโมเนียและการใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติก เพื่อลดปัญหาขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น และยังเป็น การช่วยลดปัญหาภาวะโลกร้อนที่เกิดขึ้นในปัจจุบันด้วย จากการดำเนินกิจกรรมดังกล่าว คณะผู้วิจัยได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทุกกระบวนการ ไม่ว่าจะเป็นการคัดเลือกรูปแบบกิจกรรม การลงมือปฏิบัติกิจกรรม และการสรุปผลการศึกษา ซึ่งการที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมนั้น ส่งผลให้การดำเนินกิจกรรมประสบความสำเร็จด้วยดี และประชาชนมีความพึงพอใจต่อการดำเนินงาน เนื่องจากว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และสามารถที่จะนำกิจกรรมดังกล่าวไปปรับปรุงใช้กับชุมชนของตนเองได้

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากผลการดำเนินกิจกรรม ของการดำเนินการสาธิตและทดลอง เพื่อการนำมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ในพื้นที่นาร่อง ชุมชนไทยลื้อ อำเภอดอยสะเก็ด พบว่ามีข้อเสนอแนะดังนี้

- 1) ชุมชนไทยลื้อ ควรจะนำเอากิจกรรมต่าง ๆ ไปเผยแพร่และส่งเสริม ดำเนินการให้ครอบคลุมพื้นที่ โดยเฉพาะกิจกรรมการทำน้ำหมักชีวภาพ และการทำปุ๋ยหมักอินทรีย์ รวมทั้งการใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติก เนื่องจากว่าสามารถช่วยลดปัญหามูลฝอยได้เป็นปริมาณมาก และยังช่วยลดค่าใช้จ่ายในการเก็บขนขยะ และนำไปกำจัดอีกด้วย
- 2) สถานศึกษาต่าง ๆ ในชุมชนไทยลื้อ ควรสนับสนุนให้เยาวชนในพื้นที่ทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อนำมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้นอกจากจะเป็นการช่วยลดปริมาณขยะมูลฝอยแล้ว ยังเป็นการปลูกจิตสำนึกให้กับเยาวชนในพื้นที่ให้มีความตระหนักถึงปัญหามูลฝอยและการจัดการมูลฝอยด้วย
- 3) เพื่อให้การดำเนินการทำกิจกรรมการทำน้ำหมักชีวภาพและปุ๋ยหมักอินทรีย์เกิดความต่อเนื่อง ชุมชนไทยลื้อ และเทศบาลตำบลดอยสะเก็ด ควรจัดหาแนวทางรองรับผลผลิตที่เกิดจากกิจกรรมดังกล่าว เช่น ติดต่อหน่วยงานที่ต้องการน้ำหมักชีวภาพ ให้รับซื้อน้ำหมักชีวภาพหรือปุ๋ยหมักชีวภาพ เพื่อที่จะเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับประชาชนในพื้นที่ด้วย
- 4) ผู้ดำเนินโครงการควรมีการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง และหมั่นที่จะเข้าไปตรวจพื้นที่ศึกษา เพื่อที่จะสามารถทำให้การดำเนินโครงการสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และชาวบ้านเกิดความรู้ความเข้าใจมากขึ้น

5) ควรมีการสนับสนุนทางด้านวัตถุดิบ เนื่องจากบางครั้งวัตถุดิบที่ใช้ในการทำน้ำหมักชีวภาพ และปุ๋ยหมักนั้นมีปริมาณไม่เพียงพอ จึงทำให้ปุ๋ยหมักไม่ได้คุณภาพเท่าที่ควร และประชาชนให้ความสนใจค่อนข้างน้อย เนื่องจากการขาดการสนับสนุนด้านวัสดุและอุปกรณ์ต่างๆ

6) จากการดำเนินการทำน้ำหมักชีวภาพ และปุ๋ยหมักชีวภาพจากขยะมูลฝอยอินทรีย์พบว่า โดยส่วนใหญ่จะประสบปัญหา คือ ประชาชนยังไม่มีความเข้าใจในขั้นตอนการทำเท่าที่ควร จึงทำให้เกิดกลิ่นเหม็นและการย่อยสลายของเศษอาหารไม่สมบูรณ์ และบางครั้งมีหนอนขึ้นในถัง และส่วนหนึ่งเกิดจากการที่ขาดวัตถุดิบในการทำน้ำหมัก เช่น หัวเชื้อ พด.2 และกากน้ำตาล อีกทั้งขนาดของถังเล็กเกินไป บางครั้งไม่เพียงพอที่จะใส่เศษอาหารในปริมาณมากๆ ดังนั้นหากต้องการนำโครงการดังกล่าวไปใช้ในการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชนต้องมีการติดตามดูแลขั้นตอนวิธีการทำ และให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิด และยังได้แนะนำการใช้ประโยชน์จากน้ำหมักชีวภาพ และปุ๋ยหมักชีวภาพประกอบด้วย

